

Yakın tarihimizin en önemli hadiselerinden biri, hiç kuşkusuz ebedî yurdumuz olan Anadolu ve Rumeli topraklarını müdafaa etmek için tecrübe ettiğimiz İstiklal Savaşı ve nihayetinde elde ettiğimiz büyük zaferdir. Bu zafer, Türklerin makus talihini değiştirmiş, yanı sıra yeni Türk devletinin ve Cumhuriyet'in de esas temeli olmuştur. 2022 yılı, bilindiği gibi bu büyük zaferin yüzüncü yılıdır.

İşte *Millî Mücadele Zaferi'nin 100. Yılı - Türk Edebiyatında Millî Mücadele Hatıra Kitabı* adlı elimizdeki kitap, hem Türk araştırmacılarının ve okurlarının dikkatini bu zafer etrafında vücut bulan Millî Mücadele Edebiyatı külliyyatına çekmek hem de bilhassa bu aziz vatan toprakları için canlarını feda eden muazzez şehitlerimizi, gazilerimizi ve onların eşsiz şaheseri olan Millî Mücadele Zaferi'ni yüzüncü yılında hatırladığımızın, yâd ettiğimiz ve dâima yâd edeceğimizin bir nişanesi olarak hazırlandı. Kitapta Türkiye'nin muhtelif üniversitelerinden davet edilen, yeni Türk edebiyatı sahasının kıdemli ve yetkin hocalarının yazıları yer almaktadır. Bu yazıların, hem bu konuda kaleme alınmış edebî eserleri görünür kıldığı hem de Millî Mücadele kahramanlarının yâd ve taziz edilmesine vesile olduğu muhakkaktır.

Editörler
Prof. Dr. Yüksel TOPALOĞLU
Dr. Ayşe Nur ÖZDEMİR

Millî Mücadele Zaferi'nin 100. Yılı
TÜRK EDEBİYATINDA MİLLÎ MÜCADELE
HATIRA KİTABI

Millî Mücadele Zaferi'nin 100. Yılı TÜRK EDEBİYATINDA MİLLÎ MÜCADELE HATIRA KİTABI

Editörler
Prof. Dr. Yüksel TOPALOĞLU
Dr. Ayşe Nur ÖZDEMİR

Trakya Üniversitesi Yayınları
Yayın No: 291

ISBN: 9 78 - 9 75 - 3 7 4 - 3 4 0 - 2

Millî Mücadele Zaferi'nin 100. Yılı
TÜRK EDEBİYATINDA MİLLÎ MÜCADELE
HATIRA KİTABI

Trakya Üniversitesi Yayın No: **291**

**Millî Mücadele Zaferi'nin 100. Yılı
Türk Edebiyatında Millî Mücadele Hatıra Kitabı**

Editörler:

Prof. Dr. Yüksel TOPALOĞLU
Dr. Ayşe Nur ÖZDEMİR

Dizgi:

Arş. Gör. Serkan CÖMERTEL

Kapak Tasarımı:

Yıldıray ERCAN

Kapak fotoğrafı, T.C. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı "Millî Mücadele Dönemi" fotoğraf albümünden alınmıştır. Söz konusu fotoğrafta "Ordularımızın başarısı için Meclis önünde yapılan duada Mareşal Fevzi Çakmak, Rauf Orbay, M. Kemal, 1922" notu mevcuttur.

Baskı/Cilt:

Trakya Üniversitesi Matbaası
Edirne Teknik Bilimler MYO
Sarayıçi Yerleşkesi/Edirne

Birinci Baskı:

Aralık 2022

ISBN 978-975-374-340-2

Bütün yayın hakları Trakya Üniversitesine aittir. Kitapta yer alan makalelerin muhtevalarından yazarları sorumludur. Kitap, kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayımcının izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılamaz ve dağıtılamaz.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	V-VI
ÖN SÖZ	VII-IX
Abdullah UÇMAN Millî Mücadele Edebiyatı Üzerine.....	1-21
Nurullah ÇETİN Söylev Türünde Millî Mücadele	23-51
Salim ÇONOĞLU <i>Kuvayı Milliye'nin Hazinesi</i> Romanı Üzerine	53-64
Muharrem DAYANÇ Âkif'in "Çanakkale"si ile "Leylâ"sı Arasındaki Ruh ve İmge Akrabalığı.....	65-74
Mitat DURMUŞ Edebî Üretimde "Kardeş Kömeği": Azerbaycanlı Şair Abay Dağlı'nın "Sakarya'da 22 nci Gün" Piyesinde Millî Mücadele.....	75-91
Recep DUYMAZ <i>İleri</i> Gazetesine Göre Millî Mücadele.....	93-104
M. Fatih KANTER Ziya Gökalp'in Şiirlerinde Millî Mücadele.....	105-121
Mustafa ÖZSARI Modern Türk Hikâyeciliğinde Kurtuluş Savaşı: Halkevleri Dergileri Örneği.....	123-136
Yaşar ŞENLER Yahya Kemal'in Kaleminden Millî Mücadele Üzerine Notlar.....	137-154
Yüksel TOPALOĞLU Peyami Safa'nın Millî Mücadele Konulu Hikâyeleri.....	155-180
Sema UĞURCAN Millî Mücadele'nin Son Safhalarında İki Kalem: Halide Edib ve Yahya Kemal.....	181-201
Alev SINAR UĞURLU Millî Mücadele'yi Yaşayan Çocukların Roman ve Hikâyeye Yansımaları.....	203-224

Sibel BAYRAM

Bağımsızlık Savaşı ve Cumhuriyet Reformlarının Hint Müslüman Entelektüelleri Üzerindeki Yansımaları..... 225-238

N. Hilâl AKMAN

Kurtuluş Savaşı Destanlarında Kahraman Tipi..... 239-267

Dinçer ATAY

Muammer Lütfi'nin Unutulan Eseri: *İlkkurşun*..... 269-283

Özcan AYGÜN

Aka Gündüz'ün Romanlarında Millî Mücadele ve Onun Efsanevi Önderi Mustafa Kemal Atatürk..... 285-330

Tayfun BARIŞ

Millî Mücadele'nin Edebiyat Sosyolojisi Perspektifinden Sahneye ve Sahne Dışına Yansıması: *Küçük Ağa* ile *Sodom ve Gomore* Örnekleri... 331-350

İsmail Alperen BİÇER

Yüzyıllık Hikâyenin Bugünkü Kahramanları: *Ateşi Yeniden Yakmak* Romanında Kişiler..... 351-369

Esat CAN

Yazarların Kaleminden Mütareke Dönemi ve Türklük..... 371-390

Mecnun KANDEMİR

Halide Edip Adıvar'ın *Vurun Kahpeye* Romanında “Günah Keçisi” ve “Kurban”: Millî Mücadele ve Meşruiyet Bağlamında Bir İnceleme..... 391-420

Ayşe Nur ÖZDEMİR

Ceyhan Atuf Kansu'nun *Sakarya Meydan Savaşı* İsimli Destanında Millî Mücadele'nin Epikleştirilmesi..... 421-439

Yasemin ULUTÜRK SAKARYA

Bir Dönüm Noktasından Dönem Romanına Bakış: ‘Halâs’ın Kişilere Sirayeti..... 441-455

Selenay USTA ADALI

İlhan Tarus'un Millî Mücadele Konulu Üç Romanı..... 457-473

SUNUŞ

Fütuhat ehli olan Türkler, kendilerine manevi bir misyon yükleyerek Türkistan'da başladıkları tarihî yolculuklarını Anadolu'ya ve oradan da Balkanlara kadar sürdürmüş, bu süreçte pek çok yeni fetihler yapmış, fethettiği yerlerde imar faaliyetleri ile yeni yerleşim yerleri, şehirler, ülkeler kurmuş ve böylece adaletin, barışın ve huzurun egemen olduğu yeni kültür, sanat, hayat ve uygarlık iklimleri yaratmıştır. Bu, tüm insanlık tarihinin bildiği ve tarih kitaplarının kaydettiği bir hakikattir. Ancak sürekli Batı'ya doğru ilerleyen ve dünyaya nizam veren bu millet, özellikle 19. yüzyılın son çeyreği ile 20. yüzyılın ilk çeyreği arasında kendini arka arkaya büyük savaşların ve felaketlerin içerisinde bulur. Bu elli yıllık zaman zarfında vuku bulan 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı, 1897 Türk-Yunan Savaşı, 1911 Trablusgrap Savaşı, bizim için büyük bir acı ve felaket olan 1912 Balkan Savaşları, yedi düvele karşı mücadele ettiğimiz I. Dünya Savaşı ve en nihayet Türk İstiklal Savaşı bunu açıkça gösterir. Bu kısa zaman zarfında arka arkaya meydana gelen bu büyük savaşlara, yıkımlara ve felaketlere karşı hiçbir millet dayanamaz, ayakta kalamaz. Zira bu tahripkâr felaketlere karşı ne insan sabrı ve nüfus varlığı ne iktisadi hayat ne de sosyokültürel yapı mukavemet edebilir.

Millî Mücadele, işte millet olarak arka arkaya yaşadığımız bu savaşların, yıkımların, felaketlerin sonunda ortaya çıkan büyük fakr ü zaruret ve imkânsızlıklar içinde başlar. Özellikle I. Dünya Savaşı ile birlikte ortaya çıkan manzara korkunçtur. Zira öteden beri Türk milletinin üzerinde hesap yapan, onun Anadolu'da bulunmasını hazmedemeyen ve bu yüzden onu geldiği yere gönderme hayalini kuran müstevli Batılı devletler, I. Dünya Savaşı sonunda ellerine geçirdikleri fırsatı ganimet bilir ve aklın, matnığın ve vicdanın kabul edemeyeceği türlü bahanelerle Antalya'yı, Urfa'yı, Maraş'ı, Antep'i, İstanbul'u, İzmir'i, Edirne'yi kısaca Türk'ün ebedî yurdunu bir bir işgal ederler. Bu işgaller, kuşku yok ki sürekli savaşlar ve fakr ü zaruret içerisinde olan milleti büyük bir yeis ve umutsuzluğa sevk eder. Ancak halk, bu hayasız akına karşı kayıtsız kalmaz. Vatanın kurtuluşu için ülkenin muhtelif vilayetlerinde mitingler düzenler, gösteriler yapar, tepkisini ortaya koyar. Bununla birlikte bazıları, kurtuluşu başka

Ülkelerin himayesine girmekte görür. Kısaca işgallerle birlikte ortaya çıkan süreçte tam bir kaos, istikametsizlik ve belirsizlik vardır. Ancak bu korkunç ve umutsuz manzarada kurtuluş için, tam istiklal için esas gücün Türk milleti olduğunu bilen ve onu hayatı boyunca yegne ölçü ve kuvvet bilen bir kahraman vardır: Mustafa Kemal Atatürk. O, hepimizin bildiği gibi bu feci manzaranın hüküm sürdüğü bir sırada 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkar ve Türk milletinin umudu, iřėi olur. Bu işık, kısa zamanda tüm Anadolu'da akis bulur ve milleti topyekn harekete geçirir. Vatanını müdafaa eden bu ordu millet, en nihayet düşmanı 9 Eylül'de İzmirden, geldikleri yerde denize döker.

Türk milletinin yakın dönemde yazmış olduğu bir varoluş destanı olan Millî Mücadele Zaferi'nin hayatı önemi haiz sonuçları olduğu tartışmasıdır. Bu zafer, Anadolu ve Rumeli topraklarının ezeli ve ebedi Türk yurdu olduğunu 'tek dişi kalmış canavar' mstevililere son kez göstermiştir. Bununla birlikte bu zafer, modern Türkiye Cumhuriyeti devletinin esas temelini oluşturmuştur.

Türk milletinin topyekn verdiği mücadelenin sonunda elde ettiği bu zafer, hiç kuşkusuz Türk edebiyatına geniş şekilde yansımıştır. İlk günden bugüne kadar bu alanda büyük bir Millî Mücadele Edebiyatı kllyatı ortaya çıkmıştır. Yazarlarımız, şairlerimiz bu büyük zaferi çeşitli yönleriyle ele almış ve anlatmışlardır.

Hr vatan toprağında, Rumeli'de kurulmuş ve bugünkü varlığının, faaliyetinin, işleyişinin, en geniş manasıyla mevcudiyetinin bu büyük zafer sayesinde olduğunun şuurunda olan Trakya niversitesinin, böylesi büyük bir zaferin 100. yılını hatırlamaması, yd etmemesi elbette düşünülemez.

Bu alışma, bize hr ve müstakil vatan topraklarını bahşeden aziz gazilerimizi, şehitlerimizi unutmadığımızın, onları yd ettiğimizin, andığımızın bir nişanesidir. Aziz kahramanlarımızı minnet, şükran ve rahmetle anıyoruz.

Bu vesile ile hazırladığımız *Millî Mücadele Zaferi'nin 100. Yılı - Türk Edebiyatında Millî Mücadele Hatıra Kitabı*'nda Türk niversitelerinden sahasında uzman yirmiyi aşkın bilim insanının yazıları yer almaktadır. Kitabımıza vermiş oldukları katkılardan dolayı hocalarımıza, ayrıca kitabın editörleri Prof. Dr. Yüksel Topaloğlu ve Dr. Ayşe Nur zdemir'e teşekkür ederim. Trakya niversitesi, bu ve benzeri önemli gün ve yıl dnmlerini anlamlı çalışmalarla yd etmeye devam edecektir.

Prof. Dr. Erhan TABAKOğLU
Trakya Üniversitesi Rektörü

ÖN SÖZ

İlk yazılı kaynağımız olan *Orhun Yazıtları* ile destanlarımızdaki anlatımlara göre kendilerine Tanrı'nın dünyaya nizam vermek misyonunu yüklediğine inanan atalarımız, bu inanç ve ülkü ile sürekli olarak uzaklara özlem duymuş, bu özlemle tâ Türkistan'dan kalkarak Anadolu'ya kadar gelmiş, Anadolu kapılarını ardına kadar açmış ve nihayet burayı kendilerine hem ebedî yurt hem de akıncı ruhlarını teskin etmenin ana karargâhı olarak inşa etmiştir. Atalarımızın yüzyıllar süren Anadolu'daki macerası, bunu izaha hacet bırakmaz. Nitekim onlar, bu yeni toprakları vatan kıldıktan sonra sürekli olarak Batı'ya doğru yürümüş, fethettiklerine yenilerini eklemiş ve sonuçta koca bir cihan imparatorluğunu vücuda getirmişlerdir. Ancak bu imparatorluk, bilindiği gibi dünya milletleri için büyük bir felaket olan Birinci Dünya Savaşı sonunda imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması ile birlikte artık fiilen sona ermiştir. Bu, aslında sadece bir imparatorluğun değil, Batılılarca öteden beri Anadolu'ya ait görülmeyen, hazmedilmeyen, bu topraklarda istenmeyen ve bu yüzden Anadolu'dan mutlaka geri gönderilmesi gerektiğine inanılan Türk milletinin de sonu anlamına geliyordu. Nitekim bu niyet içinde olan Batılı devletler Mondros Mütarekesi'nden kısa bir süre sonra antlaşmanın bazı hükümlerini bahane ederek Antalya, Antep, Urfa, Maraş, İzmir gibi vilayetleri ardı sıra işgal ediyor, ülkenin tüm stratejik noktalarını ele geçiriyor ve böylece Türk milletini toptan imha etme planlarını bir bir uyguluyordu. Kısaca bu hâl ve şerait içinde ülke, artık bütünüyle müstevlilerin eline geçmiş, millet büyük bir üzüntü ve umutsuzluk içine düşmüştü.

İşte Mustafa Kemal Atatürk, 19 Mayıs 1919'da Samsun'a, ana hatlarıyla çerçevesini çizdiğimiz böylesi büyük bir felaket ve umutsuzluk manzarası içinde çıkar ve tam bağımsız ve hür bir vatan için Türk İstiklal Harbi ya da Millî Mücadele ateşini yakar. Bu ateş, tarihin hiçbir döneminde başkasının boyunduruğunu kabul etmemiş Türk milleti için büyük bir umut olur ve tekrar müstakil vatanını kurmak, eski ihtişamlı günlerine dönmek, asla vazgeçmediği hürriyetine kavuşmak için kanındaki cesaretle tek başına istiklal ateşini yakan başbuğunun etrafında toplanır.

Vatanın her kârışı işgal edilmiş, tüm kalelerine ve tersanelerine girilmiş, orduları dağıtılmış bir manzarada başlayan Türk İstiklal Harbi, hakikaten büyük bir destandır. Zira 19 Mayıs 1919'da Samsun'a bir asker olarak çıkan ama bir süre sonra işgal kuvvetlerinin isteği doğrultusunda görevinden alınan Mustafa Kemal Atatürk'ün elinde kendisine inanan bir avuç subay ve milletten başka bir güç yoktur. O, bu güçle Millî Mücadele'yi başlatır ve yürütür. Anadolu'da bölgesel olarak ortaya çıkan millî direniş örgütlerini tek çatı altında toplar; düzenli bir ordu oluşturur; fakr ü zaruret içinde olan milleti seferber eder ve böylece Türk'ün kadim vatanında hayasızca ilerleyen düşman kuvvetlerinin karşısına topyekûn ordu milleti çıkarır. Artık İnönü'de, Kütahya'da, Sakarya'da, Dumlupınar'da, İzmir'de, kısaca vatanın her sathında tüm ordu milletin ortak bir duası vardır:

“Şu kopan fırtına Türk ordusudur yâ Rabb'i,
Senin uğrunda ölen ordu budur yâ Rabb'i,
Tâ ki yükselsin ezanlarla müeyyed nâmın
Gâlib et, çünkü bu son ordusudur İslâm'ın.”

İşte bu ordu, yaklaşık dört yıl süren büyük mücadelenin sonunda mülevves ayakları ile mukaddes vatan topraklarını kirleten hayasız müstevlileri denize döker ve onlara Anadolu'nun ezeli ve ebedi Türk yurdu olduğunu son kez göstermiş olur. Ayrıca bu zafer, Türkiye Cumhuriyeti devletinin esas ve metin temelini hazırlar.

Türk milletinin nefsi müdafaası olan Millî Mücadele, bilindiği gibi hem devrinde hem de sonraki dönemlerde büyük yankı uyandırmış ve tabii olarak sanat ve edebiyata aksetmiştir. Nitekim Halide Edip, Yakup Kadri, Reşat Nuri, Peyami Safa, Yahya Kemal gibi Millî Mücadele'nin bizzat tanığı olanlarla sonraki dönemlerde okuduklarıyla onu kavrayan Tarık Buğra, Kemal Tahir, Attilâ İlhan gibi şair, romancı, hikâyeci, tiyatrocu ve daha başka türlerdeki kalem sahipleri bu konuyu muhtelif yönleriyle ele almış ve farklı açılardan işlemişlerdir. Hiç kuşkusuz bu büyük mücadele, ne kadar ele alınsa ve işlense azdır. Böyle olmakla birlikte bugün Türk edebiyatında hatırı sayılır ölçüde bir Millî Mücadele Edebiyatı külliyyatının var olduğu söylenebilir. Bu külliyyatın çeşitli yönleriyle ele alınması, incelenmesi, Türk ilim dünyasına sunulması, hiç kuşkusuz hem okurlar hem Millî Mücadele'nin daha iyi anlaşılması, kavranması ve Millî Mücadele kahramanlarının aziz ruhlarının yâd edilmesi için önemlidir.

İşte *Millî Mücadele Zaferi'nin 100. Yılı - Türk Edebiyatında Millî Mücadele Hatıra Kitabı* hem Türk araştırmacılarının ve okurlarının dikkatini bu külliyyata çekmek amacıyla hem de bilhassa bu aziz vatan toprakları için canlarını feda eden

muazzez şehitlerimizi, gazilerimizi ve onların eşsiz şaheseri olan Millî Mücadele Zaferi'ni yüzüncü yılında hatırladığımızın, yâd ettiğimiz ve daima yâd edeceğimizin bir nişanesi olarak hazırlandı. Kitapta Türkiye'nin muhtelif üniversitelerinden davet edilen, yeni Türk edebiyatı sahasının kıdemli ve yetkin hocalarının yazıları yer almaktadır. Bu yazıların, hem bu konuda kaleme alınmış edebî eserleri görünür kıldığı hem de Millî Mücadele kahramanlarının yâd ve taziz edilmesine vesile olduğu muhakkaktır.

Millî Mücadele Zaferi'nin 100. Yılı - Türk Edebiyatında Millî Mücadele Hatıra Kitabı'nda yer alan yazılar, unvanlar dikkate alınarak alfabetik olarak sıralanmıştır. Bu sıralamada tek istisna Prof. Dr. Abdullah Uçman hocamızın yazısındadır. Bunun gerekçesi, söz konusu yazının Millî Mücadele Edebiyatına bir çerçeve oluşturuyor olması ve dolayısıyla kitabın bu yazıyla başlamasının uygun olacağına mütalaa edilmesidir.

Bu kitap, hiç kuşkusuz kıymetli hocalarımızın ve genç meslektaşlarımızın katkılarıyla vücut buldu. Katkılarından dolayı onlara müteşekkirimiz. Kitapta yer alan yazıların hakem süreçleri için hocalarımızdan önemli destek gördük. Bunun için kendilerine teşekkür ederiz. Bununla birlikte bu tür yayınları destekleyen, bunların kitaplaşmasına imkân sağlayan Trakya Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Erhan Tabakoğlu'na da şükranlarımızı sunarız.

Millî Mücadele Zaferi'nin 100. Yılı - Türk Edebiyatında Millî Mücadele Hatıra Kitabı'nı, üzerinde hür ve müstakil olarak oturduğumuz toprakları bizlere ebedî vatan kılan aziz şehitlerimize ve gazilerimize ithaf ediyoruz. Mukaddes ruhları önünde saygı, minnet ve şükranla eğiliyoruz. Ruhları şad olsun.

Prof. Dr. Yüksel TOPALOĞLU – Dr. Ayşe Nur ÖZDEMİR

Edirne, 2022